

Från Sandhems socken

Kyrkoherde David Levin Sandelius och hans familj

Alf Gunnarson

MMXXI

Jag har hört min far säga:
*David Levin Sandelius var en Bjässe.
Han stod stadigt, även i motvinden,
med båda fötterna på jorden.*

INNEHÅLL

FÖRORD

FJORTON FÖRETRÄDARE

FAMILJEN SANDELIUS

VID SEKELSKIFTET

HÖGAGÄRDET I
SANDHEMS SOCKEN

ADJUNKT I DIMBO

KOMMINISTER

DARETORP – HÄRJA – VELINGE

DAVID LEVIN OCH ANNA

ANNA MARGARETA – SVEN HAKON –

INGRID MARIA - GERDA ELISABETH - BENGT ERIK

(SENARE; KARIN JOHANNA)

FAMILJEN SANDELIUS

I FINNERÖDJA

ÅTERBLICK

SLUTPUNKT

EFTERMÄLE

EFTERFÖLJARNA I FAMILJEN

SAMMANFATTNING

FÖRORD

Här sitter kyrkoherde David Levin Sandelius tillsammans med trettiosex (36) konfirmander, i augusti månad år 1924 och faktum är att han avled fyra månader senare. Min far, Gunnar Carlsson i Mossebo (15), har ställt sig alldeles bakom ryggen på prästen (75).

Alla ungdomarna hade med sig sina erfarenheter av barndomen och begynnande ungdomen. Gunnar var redan en prövad ung pojke. Han visste att hans storasyster Olga Lovisa hade drabbats av difteri och avlidit, vid fem års ålder, 1899. Han var plågsamt medveten om att hans äldre bror Karl Ivar (24) hade fått lunginflammation, med dödlig utgång, år 1921. Gunnar var tolv år då. Och så det mest plågsamma: hans mor, Ida Lovisa, hade avlidit hösten före. Nu står han där bakom ryggen på Sandelius och kanske han tänker på begravningen tio månader tidigare. Han saknar såklart sin mor.

David Levin Sandelius var uppvuxen i Sandhems socken i Västergötland. Hans val av efternamn förklaras av detta faktum. Lite kuriöst är det att hans företrädare i Finnerödja, kyrkoherde Markus G. T. Lindskog, flyttade till just Sandhem 1896. David Sandelius hustru, Anna Muhr, hade sina rötter i Korsberga socken, inte alls långt från Sandhem, Det var inte så långt till Grönköping heller, den fiktiva ort där det hände så mycket lustiga saker från det tidiga 1900- talet och framåt.

Jag ska titta lite närmare på David Levin Sandelius och hans hustrus barndomsförhållanden och se vad de hade för sig innan de kom till Finnerödja 1896.

Finnerödja sockens centrum sedan gammalt, med kyrka, skolhus, fattighus, kyrkoherdebostad, Paradistorg m m. (Häradsekonomisk karta från omkr. år 1880).

FJORTON FÖRETRÄDARE

1677 – 1717: Petrus Svenonis Hof

1717 – 1766: Johan Sjöbom

1759 – 1769: Per Lundgren

1769 – 1771: Nils Friman

1773 – 1793: Johan Peter Carlenius

1795 – 1807: Emanuel Thorman

1809 – 1824: Per Sjogerström

1824 – 1828: Bengt Gustafsson

1831 – 1851: Johan Frigell

1851 – 1870: Olof Söderlund

1870 – 1872: Per Gustaf Helén

1872 – 1882: Johan B. H. Sylvén

1882 – 1888: Markus G. T. Lindskog

1888 – 1896: Johan G. R. Lundblad

1896 – 1924: David Levin Sandelius

FAMILJEN SANDELIUS VID SEKELSKIFTET

Namn	Ålder	Född i socken	Notering
David Levin Sandelius	50	Sandhem	Kyrkoherde
Anna Muhr	34	Korsberga	Maka
Anna Margareta	13	Velinga	Dotter
Sven Hakon	11	Velinga	Son
Ingrid Maria	10	Velinga	Dotter
Gerda Elisabeth	8	Velinga	Dotter
Bengt Erik	5	Velinga	Son
Karin Johanna	0	Finnerödja	Dotter
Hulda Augusta Johansson	18	Tived	Piga
Maria Karolina Persson	29	Tived	Piga

HÖGAGÄRDET I SANDHEMS SOCKEN

HÖGAGÄRDET: FAMILJEN JOHANSSON ÅR 1860

Namn	Född	Socken	Notering
Anders Johansson	1811	Utvängstorp	Hemmansägare
Sofia Jonasdotter	1821	Sandhem	Maka
Mathilda Josefine	1847	Sandhem	Dotter
David Levin	1849	Sandhem	Son
Johan Gustaf	1851	Sandhem	Son
Aron Sannfrid	1856	Sandhem	Son (som stavades så)
Evald Alfred	1859	Sandhem	Son

Davids far, Anders Johansson, var född och uppvuxen i Öjafors, Utvängstorp socken. Där rann (rinner) vattnet så pass fort att ett kraftverk kunde drivas. Det är faktiskt ån Tidan i början av dess lopp. På kartan här uppe ser vi Tidan slingra sig fram i bildens högerkant och här bredvid ser vi Öjatorp,

Modern, Sofia Jonasdotter, kom från hemmanet Ödegärdet och det ligger strax utanför kartbilden, till vänster, i samma höjd som Sandhem.

Jag återkommer till Anna Muhr. Närmast något om Davids väg bort från Högagärdet i Sandhem.

ADJUNKT I DIMBO

T. v: Väster om Tidaholm: Dimbo. T. h: Kyrkan från år 1817.

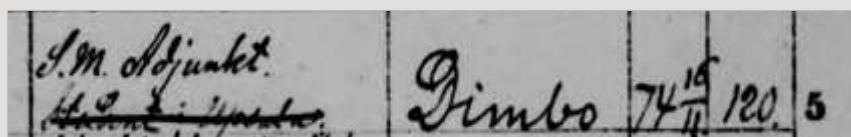

T. v: Den gamla kyrkan i Dimbo. T. h: Interiör (nutid).

David Levin Andersson tog sig namnet Sandelius medan han studerade till präst i Uppsala. Han fick sin första tjänst i hembygden, om man med detta menar Vartofta härad i Skaraborgs län. Han var tjugofem år ung när han kom till Dimbo socken på hösten 1874.

Hemsocknen Sandhems kyrka.

Hemma, på Högagärdet i Sandhem, avled Davids bror (23) år 1874 och fadern, Anders Johansson (66), avled år 1877.

David bodde i prästgården i Dimbo, där kyrkoherde Magnus Florell (född 1805), makan Gustava Carolina Karlberg (född 1816) och deras tre ogifta döttrar samt systrarna Berg (husa och jungfru) var hans närmaste umgänge i prästgården.

Prästgården i Dimbo på 1900- talet.

Adj. David Levin Sandelius Velinga 81st 24

Pastorsadjunkten blev komminister år 1881.

KOMMINISTER

På sensommaren 1881 tackade David Levin Sandelius (32) för sig i Dimbo och flyttade till Velinges socken. Han blev nu komminister, med bostad, som s. k. indelningshavare *) i Velinges Backgården.

HISTORIK

Velinges församling intill 1930-talet, heter numera Velinga. År 1691 införlivades Ettak med församlingen. Velinga är annexförsamling i Daretorp, Velinga och Härja pastorat i Skara stift och Skaraborgs län. År 1638 urbröts Ettaks kapellförsamling ur Daretorps pastorat och fördes till Härja pastorat, som 1691 upplöstes, varvid Ettak införlivades med Velinges församling. Ettaks kyrka raserades år 1720.

(Riksarkivet)

Personens namn, titel, anknytning, yrke och näringslag. (backfärd, länsvär, fattigvård, nationellist (sv. hänsynsfull), lyder (samtida, blinda, dödsfall))	Födelse-		Ålder-		Hörflyttad	
	År	Mån.	Ort	År	År	År
<i>Prof. Anders Sandelius</i>	1758	9	Skövde	1788	1803	1803
<i>Th. Maria Sandelius</i>	1758	10	Skövde	1788	1803	1803
<i>Th. Maria Sandelius</i>	1758	11	Skövde	1788	1803	1803
<i>Th. Maria Sandelius</i>	1758	12	Skövde	1788	1803	1803
<i>Th. Maria Sandelius</i>	1758	13	Skövde	1788	1803	1803
<i>Th. Maria Sandelius</i>	1758	14	Skövde	1788	1803	1803
<i>Th. Maria Sandelius</i>	1758	15	Skövde	1788	1803	1803
<i>Th. Maria Sandelius</i>	1758	16	Skövde	1788	1803	1803
<i>Th. Maria Sandelius</i>	1758	17	Skövde	1788	1803	1803
<i>Th. Maria Sandelius</i>	1758	18	Skövde	1788	1803	1803
<i>Th. Maria Sandelius</i>	1758	19	Skövde	1788	1803	1803
<i>Th. Maria Sandelius</i>	1758	20	Skövde	1788	1803	1803
<i>Th. Maria Sandelius</i>	1758	21	Skövde	1788	1803	1803
<i>Th. Maria Sandelius</i>	1758	22	Skövde	1788	1803	1803
<i>Th. Maria Sandelius</i>	1758	23	Skövde	1788	1803	1803
<i>Th. Maria Sandelius</i>	1758	24	Skövde	1788	1803	1803
<i>Th. Maria Sandelius</i>	1758	25	Skövde	1788	1803	1803
<i>Th. Maria Sandelius</i>	1758	26	Skövde	1788	1803	1803
<i>Th. Maria Sandelius</i>	1758	27	Skövde	1788	1803	1803
<i>Th. Maria Sandelius</i>	1758	28	Skövde	1788	1803	1803
<i>Th. Maria Sandelius</i>	1758	29	Skövde	1788	1803	1803
<i>Th. Maria Sandelius</i>	1758	30	Skövde	1788	1803	1803

Komministerfamiljen Landén i Velinges flyttade till Häggum på hösten 1881 och det blev överlämning i god ordning till nyutnämnde komminister Sandelius, eftersom denne kom till Velinges redan på sensommaren. David var fortfarande ogift. Vi vet ju från inledningen (sidan 6) att det så småningom ska dyka upp en fröken Anna Muhr från Korsberga. Men den dagen – den glädjen.

*) Indelningsha(f)vare: Räknan från vissa skattehemman, lön åt civil, militär eller ecklesiastisk tjänsteman (gammalt reglemente).

År 1940 bytte socknen namn, från Velinges till Velinga.

DARETORP – HÄRJA – VELINGE

Daretorp kyrka och (under) Daretorps missionshus.

Härja kyrka.

Velinga kyrka. (Alla bilderna är nutid).

Holma Textilfabrik i Madängsholm, i Vellinge socken,

Översikt med perspektiv: H, V och D står för Härja, Vellinge och Daretorp (Karta: Google Earth).

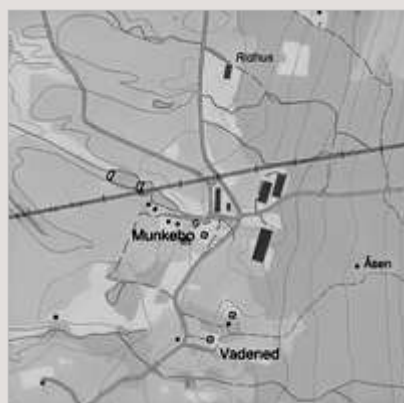
DAVID LEVIN OCH ANNA

ANNA MARGARETA – SVEN HAKON – INGRID MARIA .

GERDA ELISABETH - BENGT ERIK

1/2 Mt. Sandeliuskapare							
Hammin David Levin Sandelius	1849	29	Landhem	84	22	v. Dimsa	1881 7
1/2 fm Anna Muhr	1865	7/2	Korsberga			v. Sandsjö	84 3/4
born: Anna Margareta	186	20	1. Vellinge			v	
" Sven Hakon	2	88	1/2			v	
" Ingrid Maria	3	89	18/1	L		v	
" Gerda Elisabeth	4	91	2/2	L		v	
" Bengt Erik	5	94	12/2	L		v	
da. Otto Emanuel Sandius				77	26/	v. Skillinge	94 17
p. Amanda Sofia Sandius				78	7/2	v. Skillinge	93
p. Amanda Sofia Sandius				79	20/	v. Skillinge	92
p. Amanda Sofia Sandius				80	2/2	v. Skillinge	91
p. Amanda Sofia Sandius				81	12/	v. Skillinge	91

Anna Muhr: ett ovanligt namn och då menar jag inte Anna. Hon kom till Vellinge från Sandsjö den 2 september 1884 och då hade hon varit gift med David i fyra veckor. Jag återkommer till familjen Sandelius. Först lite mera om familjen Muhr, De bodde i Munkabo, Korsberga socken, när Anna föddes. Fadern var jägmästare.

1/2 Jägmästare Carl Victor Muhr	29	19/2	Örebro				
1/2 Johanna Maria Sylvén	34	1/2	Hjerpås				
2/2	53	2/2	Hollnaryd				
3/2	56	2/2	i l				
4/2	58	2/2	i l				
5/2	59	2/2	i l				
6/2	61	2/2	i l				
7/2	63	2/2	i l				
8/2	65	2/2	i l				
9/2	68	2/2	i l				
10/2	73	2/2	här				
11/2	74	2/2	här				

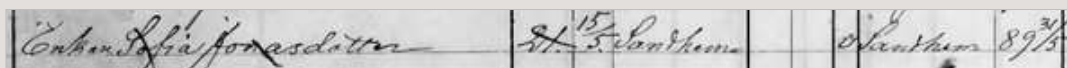
Carl Victor Mur var född i Örebro och maken, Johanna Maria Sylvén, var kommen från Järpås i Skaraborgs län. Anna hade fem äldre syskon och tre yngre. Familjen bodde i Munkabo sedan år 1855. Tidigare bodde de i Bottnaryd.

FAMILJEN SANDELIUS I FINNERÖDJA

Namn	Ålder	Född i socken	Notering
David Levin Sandelius	47	Sandhem	Kyrkoherde
Anna Muhr	30	Korsberga	Maka
Anna Margareta	9	Velinga	Dotter
Sven Hakon	7	Velinga	Son
Ingrid Maria	6	Velinga	Dotter
Gerda Elisabeth	5	Velinga	Dotter
Bengt Erik	2	Velinga	Son

Den första maj 1896 installerade sig den här familjen i Finnerödja prästgård. David Levin kunde kalla sig kyrkoherde (eftersom det var det han var) och Anna kallade sig väl inte Herdinna, för det gjorde man inte som maka till en Herde. David hade dittills rört sig inom Vartofta härad av Skaraborgs län. Nu blev det Norra Vadsbo. Det var ingen lång resa men troligen lite krånglig ändå.

Hur skedde flytten rent praktiskt? Jag är rätt säker på att deras bohag skickades på järnvägen och att de själva nyttjade samma färdmedel. Men vilken järnväg? Jag får chansen att väva in lite järnvägshistoria. Kul. Först vill jag emellertid komplettera med följande:

Modern hade kommit från Sandhem till sonen Sandelius hushåll i Velinga 1889.

De var således åtta personer i hushållet – tjänstefolket räknade. Modern fick följa med till Finnerödja. Hon levde till år 1905.

Om man bodde i Velinga socken och ville nyttja järnvägen var det emellertid inte så lätt. Inom någorlunda räckhåll fanns banan mellan Falköping och Jönköping (normalspår) samt den smalspåriga banan mellan Hjo och Stenstorp men det handlade om mil till närmaste järnvägsstation. Därmed är jag inte lika säker längre, att man valde tåg. Båt från Hjo till Askersund? Nej, det var inget alternativ. Det blev nog landsvägen ändå.

Här är en gammal goding: vägkarta över Skaraborgs län från sjuttonhundratalet:

S: Start. M: Mål.

Som tidsbild vill jag visa denna: Vretens station på linjen Hjo- Stenstorp:

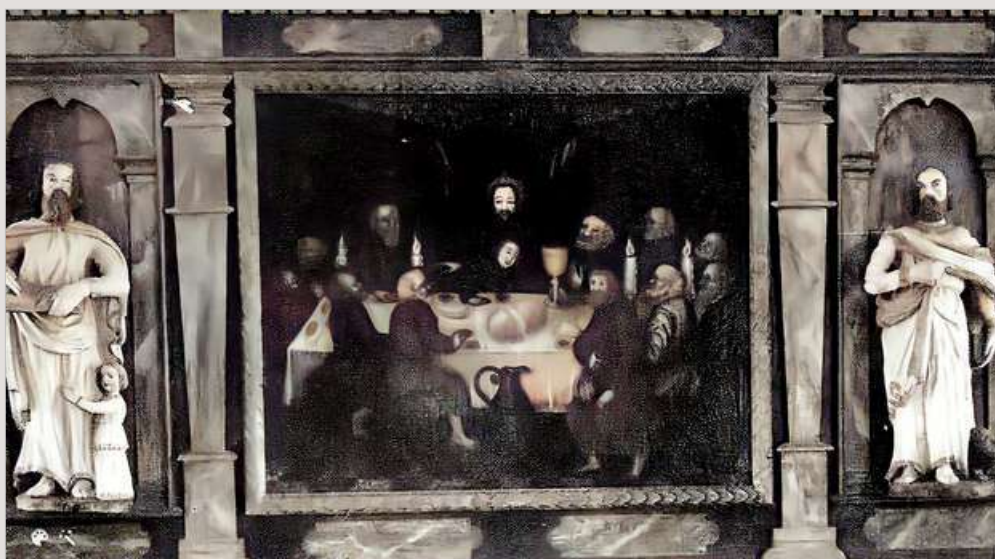
Familjen Sandelius har ingen koppling till denna bild.

Här är det boställe som familjen Sandelius tog i besittning 1896:

Kyrkoherdebostället Mon eller Motorpet vid Ranängen, Finnerödja. Byggt på 1850-talet av brukspatron Georg Camitz och donerat av honom 1863. Foto M. Claréus 1944. Personerna äro från vänster: fabriköf G. M. Fredberg, direktör Gunnar W. Anderson och kyrkoherde Hugo Jonson.

(Finnerödjaboken).

Altartavlan, med oljemålningen Nattvarden, av Lars Snickare (1673).

Kyrkans inre på 1920- talet (Finnerödjaboken).

Här har det gått tjugo år. Dottern Karin Johanna föddes i Finnerödja 1899 och hon var dåmera den enda tonåringen i familjen. Sonen Sven Hakon flyttade till Amerika 1912 och dottern Anna Margareta till Västanfors 1916. Ingrid Maria varr sjuksköterska och Gerda Elisabeth var sjukgymnast.

Motorp (moen) pastarsbaitaku					
David Levin Sandelius	Kyrkosty.	49 ²³ / ₄	Sandhem	0	84 ²³ / ₈
h. Anna Muhr		65 ⁷ / ₁₂	Krasberga	0	"
d. Anna Margareta (Jesta)		86 ²⁰ / ₇	Wellinge	0	16 ²⁹ / ₈
d. Sven Hakon	J.L. dist. kyrkosty. - Röd. Kyrka	88 ⁴ / ₁₁	80	0	Västanfors 16 ¹⁴ / ₁₀ Amerika 12 ²⁶ / ₈
d. Ingrid Maria Sandelius	sjuksköterska	89 ¹⁸ / ₁₁	80	0	
d. Gerda Elisabeth Sandelius	sjukgymnast	91 ³ / ₉	80	0	
b. Bengt Erik Sandelius	skolemt	94 ² / ₂	80	0	
d. Karin Johanna Sandelius		99 ³² / ₃	1	0	

Finnerödja Församlingsbok 1909 – 1918.

Efter ytterligare tio år fanns det inga tonåringar i familjen längre. David Levin Sandelius skrev in sina familjemedlemmars och andra sockenbors förflyttningar med samma eleganta och tydliga skrivstil fram till julhelgen 1924.

David Levin Sandelius	Nytkörande	49 $\frac{29}{1}$	Sandhem	v	84 $\frac{26}{8}$	29-12 1924
Medan Sandelius f. Mohr		65 $\frac{7}{12}$	Karlsborg	v	29-12 1924	
L. Ingrid Maria Sandelius	Sjuksköterska	89 $\frac{18}{11}$	Vellinge	v		Skara Stads 26 3/4
L. Gösta Elisabet Sandelius	Sjuksköterska	91 $\frac{2}{9}$	20	v		Strängnäs 20 1/2
L. Bengt Erik Sandelius	Handl. kontorist	94 $\frac{2}{2}$	20	v		Skara Stads 21 1/2
L. Nils Johan Sandelius		99 $\frac{27}{3}$	2	v	23 1/2	
L. Ingrid Maria Sandelius	Sjuksköterska	89 $\frac{18}{11}$	Vellinge	v		Strängnäs 20 1/2
Edla Viktoria Karlsson	hushållare	99 $\frac{25}{3}$	Strängnäs	v		Karlsborg 27 1/2

Finnerödja Församlingsbok 1918 – 1928.

ÅTERBLICK

Tre pojkar från Mossebo bland konfirmanderna:

År 1910: Karl Ivar Carlsson i Mossebo, m. fl.

År 1916: Johan August Martin Carlsson i Mossebo, m. fl.

År 1918: Gustaf Rudolf Carlsson i Mossebo, m. fl.

Altartavlan från 1673 av Lars Snickare och nummertavlor, tillverkade i Skagersholm (1760- talet).
(Foton från 1920- talet, ur Finnerödjaboken).

SLUTPUNKT

D. L. Sandelius †. Kyrkoherden i Finnerödja församling **D. L. Sandelius** har avlidit, nära 76 år gammal.

Den bortgångne, som var född i Sandhem i Västergötland, blev 1871 student i Uppsala, där han två år senare avlade såväl teoretisk som praktisk teologisk examen. Prästvigd 1874, blev han 1881 komminister i Daretorp och har sedan 1894 varit kyrkoherde i Finnerödja.

David Levin Sandelius.

EFTERMÄLE

Den bland kyrkoherdarna, som stannat och verkat längst i vår församling, är *David Levin Sandelius*. Född i Sandhems socken 1849 som son till hemmansägaren Anders Johansson och hans maka Sofia Johnsdotter blev han student i Uppsala 1871, prästvigd 1874, komminister i Daretorp 1881 och slutligen kyrkoherde i Finnerödja 1894—1924; han stupade på sin post några dagar efter jul 1924, dödsorsaken var blodpropp, hans ålder 75 år. Efter sin 30-åriga tjänst vilar han nu på Finnerödja kyrkogård. I sitt äktenskap med Anna Muhr från 1884 hade han sex barn, av vilka två reste till Förenta staterna. — Sandelius' originalitet var stor; ytan var kanske litet sträv. Men ofta hörde jag honom säga: »Jag gör min plikt!» Som pliktmänniska genomlevde han både medgångens och motgångens tider. Under hans tidigare Finnerödjaår rådde i församlingen stor splittring, och flertalet församlingsbor stötte sig på Sandelius' kärva bestämdhet; men man förstod också, att det fanns välvilja och godhet i hjärtelaget hos denne envist faste och starke församlingsherde. Att han var en kraftnatur, därom vittnade redan den yttre gestalten, som hade något kärvt och knotigt över sig. Ur hans ögon lyste förstånd, viljekraft och bestämdhet. Han visste vad han ville, och man visste också var man hade honom — han var »intet rör för vinden». Exemplariskt noggrann i sin skötsel av församlingens och sin egen ekonomi, nedlade han bl. a. ett stort arbete på skolväsendets ordnande i

*Kyrkoherde David Levin Sandelius.
1849—1924.*

församlingen. Först när han gått hädan fick han tack för »långvarigt och troget arbete», och på hans gravvård stå orden: »Församlingen reste värdens».

Infällda; Gustaf och Herman Neander, som skrev detta i Finnerödjaboken.

EFTERFÖLJARNA I FAMILJEN

Medan jag gjort den här sammanställningen har jag då och då sneplat på ett släktträd (Cronebäck) i My Heritage, för att stämma av mina egna resultat i sökandet efter fakta. Jag har hämtat några foton från den webbsidan. När det gäller fakta har sidan fel fru till David Levin och därmed fel mor till barnen. Anna Muhrs yngre syster, Hanna Olivia, har upphöjts till maka och mor. Och detta är fel. Punkt.

Anmärkning:

Jag vill upprepa min syn på s. k. släktforskning. Man är ingen forskare för att man letar reda på sin mormors farfar i kyrkböckerna. Man kan vara en utforskare eller sökare (i allmän betydelse) men forskning bör förbehållas mera kvalificerade sammanhang.

Med detta sagt och med tack till nämnda webbsida, ska jag visa några fler bilder.

Fr. v: Anna Margareta, Sven Hakon och Karin Johanna – födda Sandelius.

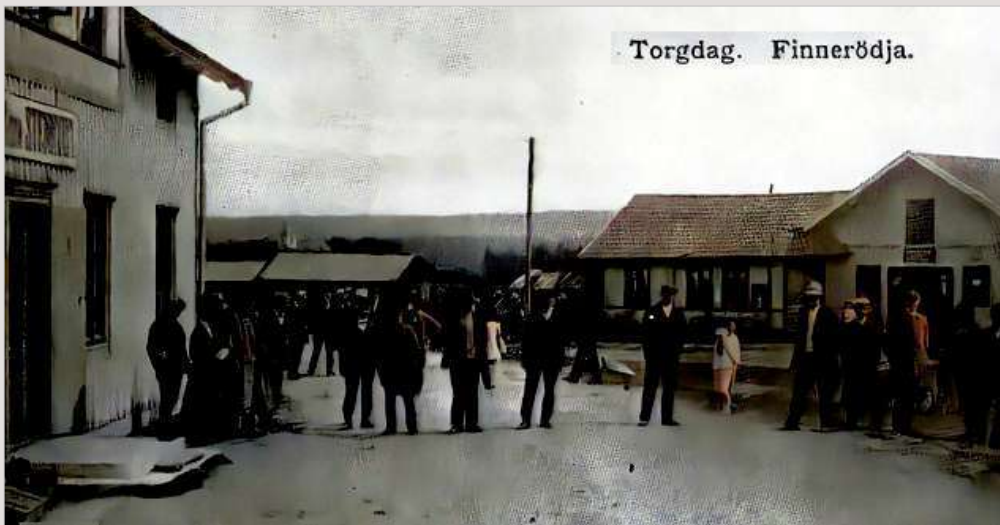
T. v: Hanna Olivia Muhr (Annas syster). T. h: Bengt Erik Sandelius.

Anmärkning: Det finns ett oanvändbart foto på Ingrid Maria. Gerda Elisabeth: finns inget foto,

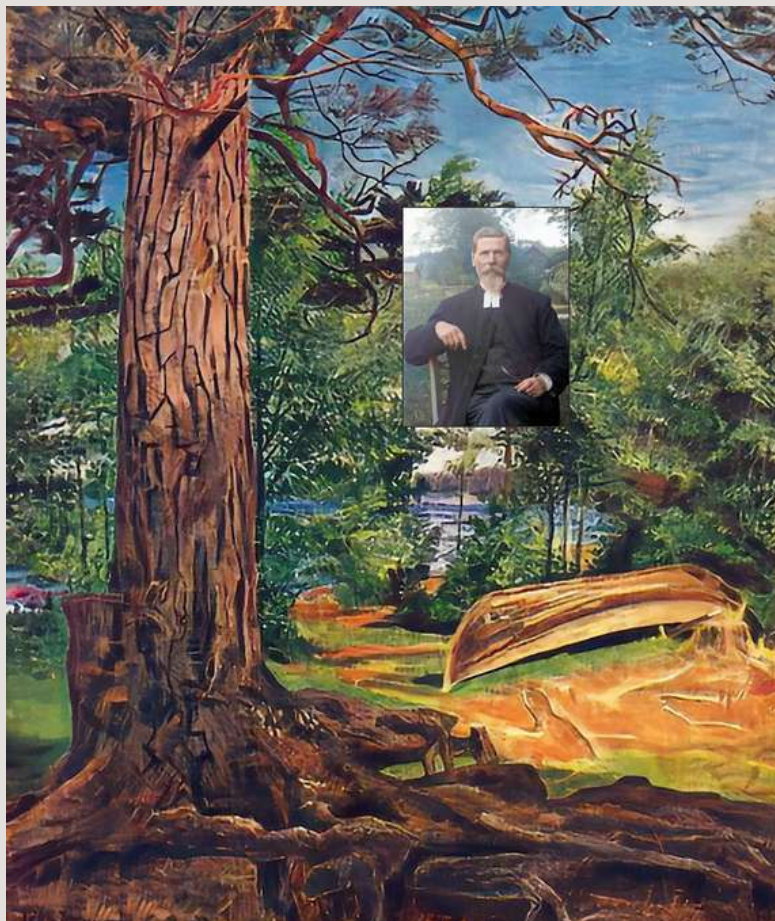
SAMMANFATTNING

David Levin Sandelius växte upp på en lantgård i Sandhems socken i Vartofta härad, Skaraborgs län. Han lämnade hembygden några år för att studera i Uppsala, kom tillbaka och blev adjunkt i Dimbo församling och senare komminister i Daretorp och Vellinge. Han var trettiofem år när han gifte sig med tjugooftåriga Anna Muhr från Korsberga. Familjen sex barn föddes inom loppet av tretton år. Familjens vistelse i Finnerödja socken kom att vara i nästan tre decennier. Norra Vadsbo härad var en självklar del av Skaraborgs län och församlingen en lika given del av Skara stift och allt rymdes inom Västergötlands gränser.

Eftersom jag ändå har Finnerödjaboken framme ska jag avsluta med två bilder ur densamma.

Omkring år 1910.

Frans Timén: Vid Skagern (Skagersholm) 1929.

Jag tycker – apropå Bjässe, i början av denna kria – att den där furan och David Levin Sandelius har tydliga likheter: *En Bjässe var han på livets stråt – vill han posera på bild med båt?* Förlåt alla seriösa läsare. Det bara blev sådär och nu är berättelsen slut.

Mariestad den 6 juli 2021 / Alf